

De oliktänkande är viktiga i politiken

Svenska Dagbladet den 9 mars 2019

Kanadas premiärminister Justin Trudeau är en känd feminist och förespråkare av öppenhet. Men tidigare i veckan fick hans image en törn när Trudeaus tidigare justitieminister Jody Wilson-Raybould vittnade om att hon utsatts för politiska påtryckningar av premiärministerns stab i det uppmärksammade fallet SNC-Lavalin, ett stort Montreal-baserat byggföretag som enligt justitiedepartementet har mutat libyska tjänstemän.

Förklaringen sägs vara att premiärministerns stab ville försäkra sig om att justitieministern var medveten om att anklagelserna skulle kunna leda till förlust av arbetstillfällena och även kunna påverka det kommande valresultatet. Hon stod dock på sig trots denna insinuanta "förfrågan" och fick en mindre fin ministerpost.

Vittnesmålet har fått allvarliga konsekvenser för Trudeau. Ytterligare en minister, Jane Philpott, har avgått efter att ha förlorat förtroendet för Trudeaus regering.

Att politiska underordnade på detta sätt tar avstånd från sin ledning är mycket sällsynt. Desto vanligare är de 33 återstående regeringsmedlemmarnas beteende, att ifrågasätta kritikerna och lufta frågan om de över huvud taget kan vara kvar i partiet. Lojalitet till ett parti innebär nämligen ofta att man ignorerar empiri som utmanar denna lojalitet.

Hur detta fungerar har beskrivits av den israelisk-amerikanska psykologen och Nobelpristagaren i ekonomi Daniel Kahneman. I sin uppmärksammade bok "Tänka, snabbt och långsamt" (2012) delar han upp hjärnans funktioner i två "system": System 1 och System 2.

System 1 tänker med liten eller ingen ansträngning. Det är med denna hjärnfunktion vi tolkar vår omedelbara miljö och exempelvis inser att vi är rädda för ormar. System 2 tänker betydligt långsammare. Det är här vi resonerar, beräknar och utvecklar självkontroll. System 2 korrelerar starkt med allmän intelligens och låter oss ta itu med och lösa komplexa problem i livet – och i politiken. Men System 2 är också behäftat med en varning: när vi riktar vår odelade uppmärksamhet mot något så blir vi blinda för de mest uppenbara bevisen som talar mot vår övertygelse.

Kahneman menar att vi litar på vårt systematiska tänkande mindre än vi tror att vi gör. Vi tror att ett argument är sant för att vi tror på dess följsats. Kahneman menar att detta är lika sant inom politiken som inom många andra fält, såsom religion.

När politiker får en fråga är de alltså nästan alltid kapabla att ge ett rationellt svar med skäl som motiverar deras ståndpunkt. Dock är dessa skäl inte nödvändigtvis "orsaker" till deras politiska övertygelser utan snarare omsorgsfullt utvalda bevis som bekräftar dessa.

Det finns emellertid både politiker och väljare som genomskådar sådana politiska illusioner. För dem fungerar oliktänkande som en nödutgång. Sådana personer bör betraktas som mycket värdefulla. I stället för att "gömmas och glömmas" bör de tas i anspråk för att uppnå största möjliga nytta och sanningen, i synnerhet i länder med växande politisk polarisering.

Özge Öner